

Listy i pocztówki do ks. Ludwika Gietyngiera z lat 1928-1941. Przyczynek do biografii bł. Ludwika Rocha Gietyngiera

Na łamach „Veritati et Caritati”, czasopisma naukowego Wyższego Instytutu Teologicznego w Częstochowie, ukazały się ostatnio dwa przyczynki do biografii bł. ks. Ludwika Rocha Gietyngiera, które m.in. zrekapitulowały osiągnięcia historiograficzne na temat przeszłości tego duchownego. Zidentyfikowano w ten sposób 31 publikacji¹, jednak – jak się okazuje – nie były to wszystkie. Przeprowadzona niedawno kwerenda poszerzyła ten dorobek o dwa kolejne artykuły autorstwa ks. dr. Henryka Niemca i Grażyny Kaptur, którzy swe opracowania zamieścili w prasie parafialnej². I choć już w tym zarysie dorobek historiograficzny o życiu i działalności ks. Ludwika Gietyngiera wygląda imponująco, to jednak wiele wątków z życiorysu tego duchownego czeka jeszcze na solidne studia naukowe. Niezwykle pomocnym źródłem historycznym do tego rodzaju badań jest jeszcze mało znana „Kronika rodzinna świętej pamięci księdza Ludwika Gietyngiera”, którą w 1983 r. opracowała Jolanta Parzoch z Łazów (1936-2014) – siostrzenica bł. ks. Ludwika. Kroni-

---

Ks. JACEK KAPUŚCIŃSKI – dr nauk humanistycznych w zakresie historii, mgr-lic. teologii, dyrektor Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej, wykładowca historii Kościoła w Sekcji Licencjackiej Wydziału Teologicznego UPJPII w Częstochowie, Wyższym Seminarium Duchownym Archidiecezji Częstochowskiej i Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Sosnowieckiej w Częstochowie. ORCID 0000-0003-0055-4356.

¹ J. KAPUŚCIŃSKI, *Protoplaści rodu Gietyngierów z Żarek. Przyczynek do biografii bł. ks. Ludwika Rocha Gietyngiera*, VeC 10 (2018), 201-232; TENŻE, *Korespondencja ks. Ludwika Gietyngiera z lat 1928-1941. Przyczynek do biografii bł. ks. Ludwika Rocha Gietyngiera*, VeC 11 (2018), 103-129.

² H. NIEMIEC, *Siewierskie korzenie błogosławionego Ludwika Rocha Gietyngiera*, „Nasza Parafia. Katolicki Dwumiesięcznik Siewierski” 50 (2001), 22-24; G. KAPTUR, *Patron Miesiąca*, „Gazetka Parafialna Kościoła Ducha Świętego w Chorzowie” 21 (2018) 11, 7-9.

ka ta obecnie znajduje się w Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej im. ks. Walentego Patykiewicza w Częstochowie, gdzie przechowywana jest pod sygnaturą AP 336³.

Po raz pierwszy do badań naukowych skorzystano z tej jednostki archiwalnej w 2014 r., czerpiąc wówczas m.in. bogaty materiał fotograficzny do zilustrowania niewielkich rozmiarów książeczki pt. „Błogosławiony z Będzina. Ks. Ludwik Roch Gietyngier”⁴. Następnie w 2018 r. niektóre partie kroniki posłużyły do opracowania dwóch artykułów historycznych, w tym jednego o charakterze edytorskim, prezentującym ocalałe listy i pocztówki napisane przez samego ks. Ludwika⁵. W celu napisania niniejszej pracy również sięgnięto do jej zawartości, tym razem kompletując tę część korespondencji, która została wysłana do ks. Ludwika. Nie jest ona liczna, bo obejmuje zaledwie 2 listy i 4 pocztówki z lat 1928-1941⁶. Dzięki trosce najbliższej rodziny kolekcja ta zachowała się w doskonałym stanie, a dzisiaj nabrała wyjątkowej rangi, bowiem posiada wartość zarówno w wymiarze kultowym (należała do osoby wyniesionej do chwały ołtarzy przez Kościół katolicki), jak również historycznym (pozwala m.in. poznać nieznane dotąd fakty z życia Adresata). Z tego też powodu zdecydowano się ją opublikować.

By jednak cała kolekcja uzyskała optymalne walory wydawnicze, opatrzone ją niezbędnym aparatem edytorskim, wypracowanym w miarodajnych pod tym względem instytucjach (Państwowy Instytut Wydawniczy, Instytut Badań Literackich PAN i Spółdzielnię Wydawniczą „Czytelnik”) i wykorzystanym już w 2018 r. przy wydaniu drukiem listów i pocztówek napisanych przez ks. Ludwika⁷. Zdecydowano się także uwzględnić kontekst powstania tej korespondencji poprzez przybliżenie sylwetki Adresata i pokrótce scharakteryzowanie zachowanych listów i pocztówek.

³ AACz, sygn. AP 336.

⁴ J. ZWIĄZEK, *Błogosławiony z Będzina. Ks. Ludwik Roch Gietyngier*, Będzin 2014.

⁵ J. KAPUŚCIŃSKI, *Protoplaści rodu Gietyngierów*, 224-225; TENŻE, *Korespondencja ks. Ludwika Gietyngiera*, 111-125.

⁶ AACz, sygn. AP 336, 33, 35, 93, 104, 111-112.

⁷ J. KAPUŚCIŃSKI, *Korespondencja ks. Ludwika Gietyngiera*, 104-125.

1. Adresat

Ks. Ludwik Roch Gietyngier urodził się 16 sierpnia 1904 r. w Żarkach, gdzie jego rodzice (Władysław i Józefa z d. Maślankiewicz) prowadzili niewielkie gospodarstwo rolne. Wychowywał się wraz z dwie siostrami (Pelagią i Cecylią) w atmosferze głębokiego przywiązania do wartości religijnych⁸. Kiedy miał 4 lata, został oddany do miejscowej ochronki, prowadzonej przez siostry mariawitki⁹. Następnie w latach 1912-1916 uczęszczał do szkoły powszechnej w Żarkach. Od 1917 r. kształcił się w Towarzystwa Opieki Szkolnej Gimnazjum Męskim im. H. Sienkiewicza w Częstochowie (przeimianowanym później na I Gimnazjum Państwowe im. H. Sienkiewicza), jednak z czasem przeniósł się do Gimnazjum Państwowego im. R. Traugutta w Częstochowie. Tam też w 1922 r. otrzymał świadectwo dojrzałości¹⁰. W wieku 18 lat wstąpił do Seminarium Duchownego w Kielcach (jego rodzinna parafia przynależała do diecezji kieleckiej), skąd po przyjęciu diakonatu przeniósł się do istniejącego od roku Częstochowskiego Seminarium Duchownego w Krakowie. Niedługo po tym, 25 czerwca 1927 r., otrzymał w Częstochowie na Jasnej Górze święcenia kapłańskie z rąk bp. Teodora Kubiny¹¹.

Ks. Ludwik Gietyngier (1904-1941)

ŹRÓDŁO: AACz

⁸ J. ZWIĄZEK, *Gietyngier Ludwik Roch (1904-1941)*, w: *Wieluński słownik biograficzny*, t. 1-2, red. Z. Szczerbik – Z. Włodarczyk, Wieluń 2014, 177-179.

⁹ *Propaganda mariawitek*, „Słowo” 29 (2910) 163, 1; *Warszawa (Wyjaśnienie)*, „Dziennik Powszechny” 28 (1910) 107, 2; *Nowy zakon*, „Kurtjer” [Lublin] 5 (1910) 93, 4; *Propaganda maryawitek*, „Polak-Katolik” 5 (1910) 82, 2; *Sprostowanie*, „Polak-Katolik” 5 (1910) 87, 2.

¹⁰ AACz, sygn. AP 258, 192; AP 336, 19-28.

¹¹ *Święcenia kapłańskie na Jasnej Górze*, „Niedziela” 2 (1927) 27, 281; J. ZWIĄZEK, *Błogosławiony Ksiądz Ludwik Roch Gietyngier: Męczennicy 1939-1945*, z. 5, Włocławek 2001, 21-26.

Pierwsze kroki w posłudze duszpasterskiej stawiał w Zagłębiu Dąbrowskim, będąc wikariuszem w parafii Strzemieszyce i nauczycielem religii w miejscowych szkołach powszechnych. Oprócz tego kontynuował studia na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, gdzie w 1929 r. uzyskał absolutorium i rozpoczął pisanie pracy magisterskiej z zakresu historii Kościoła. W tym też roku został odwołany z parafii, ponieważ ordynariusz częstochowski mianował go prefektem etatowym w Będzinie, zlecając mu nauczanie religii w Prywatnym Gimnazjum Żeńskim J. Krzymowskiej i W. Replińskiej oraz Szkole Powszechnej nr 6. Zamieszkał wówczas w budynku plebanii (Góra Zamkowa) i przez okres pięciu lat wypełniał gorliwie swoje obowiązki, dodatkowo włączając się w działalność miejscowego Koła Księży Prefektów, gdzie pełnił funkcję sekretarza, a przy tym wchodząc w skład Zarządu Diecezjalnego Koła Księży Prefektów w Częstochowie¹².

Od 1934 r. zamieszkał w Częstochowie (kamienica przy III Alei Najświętszej Maryi Panny 75, m. 3), gdzie objął stanowisko prefekta i kapelana siostr zmartwychwstanek. Pisząc później o swojej pięcioletniej posłudze pedagogicznej, stwierdził: „[...] uczyłem religii w charakterze etatowego nauczyciela kolejno w następujących szkołach: Państwowym Seminarium Nauczycielskim Męskim [im. T. Kościuszki] i Państwowej Szkole Ćwiczeń (2 lata), Państwowej Szkole Zawodowej Żeńskiej (4 lata), Państwowym Gimnazjum Krawieckim Żeńskim (2 lata), wreszcie ostatnio – w Państwowym Seminarium dla Wychowawczyń Przedszkoli, uzupełniając etat w Publicznej Szkole Powszechnej nr 4”¹³. Był to okres jego wzmożonej aktyw-

¹² R. CEGLAREK – J. KAPUŚCIŃSKI, *Zarząd Diecezjalnego Koła Księży Prefektów w Częstochowie (1929-1949)*, Częstochowa 2015, 138-141; *Schematismus universi venerabilis cleri saecularis et regularis dioecesis częstochoviensis pro Anno Domini 1930*, [red. A. Jatowtt], Częstochowa 1930, 18; *Schematismus universi venerabilis cleri saecularis et regularis dioecesis częstochoviensis pro Anno Domini 1931*, [red. A. Jatowtt], Częstochowa 1931, 18; *Schematismus universi venerabilis cleri saecularis et regularis dioecesis częstochoviensis pro Anno Domini 1932*, [red. A. Jatowtt], Częstochowa 1932, 17; *Schematismus universi venerabilis cleri saecularis et regularis dioecesis częstochoviensis pro Anno Domini 1933*, [red. A. Jatowtt], Częstochowa 1933, 19; *Schematismus universi venerabilis cleri saecularis et regularis dioecesis częstochoviensis pro Anno Domini 1934*, [red. A. Jatowtt], Częstochowa 1934, 20.

¹³ AACz, sygn. AP 258, 246; *Schematismus universi venerabilis cleri saecularis et regularis dioecesis częstochoviensis pro Anno Domini 1935*, [red. A. Jatowtt], Częstochowa 1935, 21; *Schematismus universi venerabilis cleri saecularis et regularis dioecesis częstochoviensis pro Anno Domini 1936*, [red. A. Jatowtt], Częstochowa 1936, 21; *Schematismus universi venerabilis cleri saecularis et regularis dioecesis częstochoviensis pro Anno Domini 1937*, [red. A. Jatowtt], Częstochowa 1937, 24; *Katalog*

ności duszpasterskiej, bowiem pełnił jeszcze funkcję asystenta kościelnego częstochowskiego Koła Związku Polskiej Inteligencji Katolickiej. Oprócz tego sfinalizował pracę magisterską (tytuł: *Parafia św. Zygmunta w Częstochowie pod rządami OO. Paulinów*) i uzyskał na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego tytuł magistra. Na tej podstawie podjął dalsze studia historyczne, gdzie pod kierunkiem swego dotychczasowego promotora, ks. prof. Tadeusza Glemmy, przygotowywał rozprawę doktorską pt. *Dzieje dekanatu częstochowskiego pod zaborem rosyjskim*. Wszystko to jednak na tyle nadwyrężyło jego wątłe zdrowie, że musiał odbyć

kurację kliniczną. Stopniowo też ograniczył zakres wykonywanych obowiązków (redukcja godzin lekcyjnych i rezygnacja z funkcji asystenta kościelnego). Po terapii, kiedy stan jego zdrowia uległ poprawie, objął jeszcze kierownictwo nad Drugą Sodalnością Pań Nauczycielek w Częstochowie. Mimo to bp T. Kubina, mając na uwadze jego kondycję zdrowotną i wysokie kwalifikacje zawodowe, postanowił mianować go od 1 września 1939 r. dyrektorem Gimnazjum i Liceum Humanistycznego im. T. Kościuszki Diecezji Częstochowskiej w Wieluniu. Posady tej jednak nie objął ze względu na wybuch drugiej wojny światowej¹⁴.

W pierwszych dniach wojny przebywał w Wieluniu, będąc świadkiem bombardowania miasta przez niemieckie lotnictwo i zajęcia go przez żołnierzy hitlerowskich. Na skutek okupacji działalność szkoły, w której był dyrektorem, została zawieszona, toteż ordynariusz czę-

Epitafium z symbolicznego grobu ks. Ludwika Gietyngiera na cmentarzu parafialnym w Żarkach
ŹRÓDŁO: AACz

kościółów i duchowieństwa diecezji częstochowskiej na rok 1939, [red. S. Zimorowicz], Częstochowa 1939, 25.

¹⁴ J. ZWIĄZEK, *Pierwsi błogosławieni Kościoła Częstochowskiego*, w: *Błogosławione choć trudne czasy. Siedemdziesięciopięciolecie Kościoła częstochowskiego*, red. J. Kowalski, Częstochowa 2000, 390-391; J. KAPUŚCIŃSKI, *Wykształcenie specjalistyczne duchowieństwa diecezji częstochowskiej w latach 1925-1939*, „Przegląd Polsko-Polonia” 5-6 (2013), 101.

stochowski powierzył mu urząd proboszcza w podwieluńskiej parafii Raczyn. Posługę duszpasterską pełnił tam tylko przez dwa lata, gdyż 6 października 1941 r. został aresztowany przez żołnierzy niemieckich. Więziono go najpierw w Wieluniu, skąd trafił do obozu przesiedleńczego w Konstancynie Łódzkim. Ostatecznie osadzono go w obozie koncentracyjnym w Dachau (nr obozowy: 28288), gdzie 30 listopada 1941 r. poniósł śmierć męczeńską. Okoliczności jego śmierci, jak również nienaganny styl życia kapłańskiego, jaki prowadził, sprawiły, że 13 czerwca 1999 r. papież Jan Paweł II ogłosił go błogosławionym Kościoła katolickiego¹⁵.

2. Opis kolekcji

Z korespondencji przychodzącej do ks. Ludwika – jak wspomniano wyżej – zachowały się jedynie 2 listy i 4 karty pocztowe. O ile nadawców listów udało się zidentyfikować bez większych problemów, ponieważ załączyli w tekście swoje podpisy (rodzice i siostra Cecylia z rodziną)¹⁶, to z ustaleniem wszystkich nadawców pocztówek nie było już tak łatwo. Co prawda, każda z kart pocztowych została opatrzona podpisem, lecz tylko jeden z nich umożliwił natychmiastowe wskazanie personaliów nadawcy („Ks. Stan[isław] Witek”)¹⁷. W pozostałych przypadkach („Marian”, „Witold” i „Żarecensis”) trzeba było uciec się do przebadania szerszego kontekstu historycznego, a następnie przeprowadzenia analizy grafologicznej, co w rezultacie pozwoliło pozytywnie zweryfikować dwóch nadawców, którymi okazali się dk. Marian Jung („Marian”)¹⁸ i ks. Stanisław Ufniarski, posługujący się pseudonimem „Żarecensis”¹⁹. Mimo wielu wysiłków nie udało się ustalić, kim był nadawca czwartej pocztówki, podpisany jako „Witold”²⁰. Być może z czasem badania naukowe pozwolą rozwiązać tę zawiłą zagadkę.

Co ciekawe, w całej kolekcji autografami są wyłącznie pocztówki, których treść została napisana w języku polskim przy użyciu czarnego atramentu. List od rodziców natomiast, ze względu na to, że był wysłany w czasie okupacji niemieckiej i z pewnością na adres obozu koncen-

¹⁵ J. ZWIĄZEK, *Błogosławiony Ludwik Roch Gietyngier, kapłan i męczennik (1904-1941)*, WACz 73 (1999) 5-6, 29-31.

¹⁶ AACz, sygn. AP 336, 111-112.

¹⁷ AACz, sygn. AP 336, 33.

¹⁸ AACz, sygn. AP 336, 35.

¹⁹ AACz, sygn. AP 336, 104.

²⁰ AACz, sygn. AP 336, 93.

tracyjnego w Dachau, został sporządzony po niemiecku, a uczyniła to niewątpliwie osoba znającą ten język. Rodzice ks. Ludwika nie posługiwali się aż tak biegłą znajomością języka niemieckiego, by mogli temu sprostać, toteż jedyne, co zrobili, to podyktowali jego treść po polsku. Przetłumaczeniem i zapisem listu musiał zająć się ktoś inny i nie wiadomo do końca, kim była ta osoba, niemniej do pisania użyła atramentu niebieskiego i czarnego. Trudno też jednoznacznie wskazać, czy zachowany egzemplarz listu rzeczywiście dotarł do obozu, czy jest on tylko brudnopisem, przechowywanym później z pietyzmem w archiwum rodzinnym. Kwestia ta pozostaje nadal nierozstrzygnięta. Podkreślić tutaj wypada, że fotokopia tego listu po raz pierwszy została opublikowana w 2012 r. w artykule pt. *Męczeństwo kapłanów podczas II wojny światowej*, zamieszczonym na łamach „Niedzieli Częstochowskiej”²¹. Ponownie opublikowano ją w 2014 r., tym razem w książce pt. *Błogosławiony z Będzina. Ks. Ludwik Roch Gietyngier*, lecz treść listu opatrzone tam dość nieudolnym tłumaczeniem na język polski²². Drugi zaś z listów, który był nadany przez siostrę Cecylię i jej rodzinę, zachował się tylko w formie odpisu. Jest on napisany w języku polskim i być może stanowi pierwotną wersję listu, oddaną następnie do przetłumaczenia na język niemiecki. Zamieszczona na nim datacja wskazuje, że korespondencja ta miała trafić do obozu przesiedleńczego w Konstancynie Łódzkiej. Egzemplarz odpisu – co warto odnotować – został sporządzony czarnym atramentem.

Wzorując się na rozwiązaniach przyjętych w pracy publikującej korespondencję napisaną przez ks. Ludwika²³, postanowiono także niniejszą kolekcję zaprezentować w wersji oryginalnej, posługując się w tym celu naniesionymi na marginesach kodami QR. Umożliwi to czytelnikowi dodatkowo zapoznanie się ze stanem zachowania listów i pocztówek. Zabieg ten ponadto jest niezwykle praktyczny w odniesieniu do kart pocztowych, bowiem pozwala zrezygnować ze sporządzania ich szczegółowych opisów.

Na koniec należy dodać, że edycję tę opracowano według porządku chronologicznego, nadając na tej podstawie poszczególnym listom i pocztówkom kolejny numer (nr 1-6).

²¹ J. KAPUŚCIŃSKI, *Męczeństwo kapłanów podczas II wojny światowej*, „Niedziela Częstochowska” 55 (2012) 18, 4-5.

²² J. ZWIĄZEK, *Błogosławiony z Będzina*, 20-21.

²³ J. KAPUŚCIŃSKI, *Korespondencja ks. Ludwika Gietyngiera*, 111-125.

3. Korespondencja do ks. Ludwika Gietyngiera

1

[Kielce], 13 II 1928

Drogi Lutku! Od kursu pozdrowienia²⁴. Dziękuję Ci serdecznie za pamięć. Wybacz, że dziś dopiero odpisuję, ale wcześniej nie mogłem, bo miałem różne terminowe zajęcia. U mnie nic szczególnego. – Zapewne wiesz, że należy już do diec[ezji], w której Ty już pracujesz²⁵. Obecnie zaczyna się okres egzaminów, a stąd ilość pracy powiększyła się. – Na razie kończę, polecając się łaskawym modlitwom i serdecznie Cię c[...] i pozdrawia

Ks. Marian Jung (1901-1964)
Źródło: AACz.

Kochający Cię Marian J[ung]²⁶

²⁴ Kurs (rocznik) w Seminarium Duchownym w Kielcach, do którego od 1922 r. był przypisany dk. Marian Jung. Z uwagi, że M. Jung ukończył tylko siedem klas szkoły średniej i nie miał świadectwa dojrzałości, to rozpoczął formację seminaryjną od tzw. kursu przygotowawczego. W ten sposób pobyt jego w kieleckim Seminarium Duchownym trwał 6 lat. W 1922 r. do Seminarium Duchownego w Kielcach wstąpił także Ludwik Gietyngier, lecz mając świadectwo dojrzałości został on przyjęty już na tzw. kurs filozoficzny i wobec tego odbywał formację seminaryjną w trybie pięcioletnim. Kurs kleryka M. Junga był zatem o jeden rok akademicki niżej niż kurs kleryka L. Gietyngiera. Według kieleckiego katalogu diecezjalnego z 1927 r., do kursu, gdzie był M. Jung, należeli następujący klerycy: Marcin Dubiel (ur. 1900 r.), Franciszek Hołdyk (ur. 1902 r.), Walerian Kozłowski (ur. 1901 r.), Eugeniusz Maślankiewicz (ur. 1901 r. – kuzyn ks. Ludwika), Antoni Sokół (ur. 1898 r.), Jan Śliwakowski (ur. 1904 r.) i Józef Włodarczyk (ur. 1897 r.). Zob. AACz, sygn. AP 73, 4; *Elenchus venerabilis cleri saecularis ac regularis dioecesis kielcensis pro Anno Domini 1927*, Kielce 1927, 20.

²⁵ Chodzi o diecezję częstochowską. Dk. Marian Jung uzyskał zgodę od bp. A. Łosińskiego (ordynariusza diecezji kieleckiej) na ekskardynację w 1928 r. z diecezji kieleckiej i za aprobatą bp. T. Kubiny został inkardynowany do diecezji częstochowskiej. Podobnie rok wcześniej uczynił dk. Ludwik Gietyngier. Zob. AACz, sygn. AP 73, 3-4; AP 258, 196.

²⁶ Dk. Marian Jung – ur. 30 stycznia 1901 r. w Częstochowie. Był synem Jana i Antoniny (z d. Nowickiej). Początkowo kształcił się w szkole powszechnej istniejącej „przy

Karta pocztowa z adresem: Wielebny Ksiądz Ludwik Gietyngier,
w Strzemieszycach, poczta loco, wikariat.

Stempel pocztowy: nieczytelny.

---

fabryce Peltzer et Fils” w Częstochowie, gdzie pracował jego ojciec. W latach 1911-1914 kontynuował naukę w prywatnej szkole Konstantego Januszajtisa. Po dwuletniej przerwie, spowodowanej wybuchem pierwszej wojny światowej, wstąpił do VIII-klasowego gimnazjum Wincentego Szudejki w Częstochowie. W 1920 r. znowu przerwał naukę, ponieważ wybuchła wojna polsko-bolszewicka i zaciągnął się jako ochotnik do wojska polskiego. Służył wówczas w 27. Pułku Piechoty. Po zakończeniu wojny uczęszczał do Gimnazjum Państwowego im. R. Traugutta w Częstochowie, które ukończył w 1922 r. świadectwem z siódmej klasy. W tym samym okresie w szkole tej uczył się Ludwik Gietyngier, więc już wówczas musieli się poznać. W latach 1922-1928 studiował w Seminarium Duchownym w Kielcach, skąd, będąc już diakonem, przeniósł się do diecezji częstochowskiej. Święcenia kapłańskie otrzymał 7 czerwca 1928 r. w Częstochowie na Jasnej Górze z rąk bp. T. Kubiny. Następnie został mianowany wikariuszem w parafii Krzepice. Po dwóch latach otrzymał przeniesienie na wikariat do parafii Strzemieszyce. Od 1931 r. pełnił obowiązki prefekta w szkole powszechnej w Żarkach, mając dodatkowo zleconą w miejscowej parafii funkcję wikariusza wspierającego. Rok później objął stanowisko kapelana i prefekta w Zakładzie Wychowawczo-Poprawczym w Herbach Polskich. Zamieszkał wtedy w Błachowni, gdzie w tamtejszej parafii był także wikariuszem. W 1933 r. bp T. Kubina mianował go wikariuszem w parafii Wniebowzięcia NMP w Sosnowcu. Ponadto zostało mu zlecone nauczanie religii w miejscowej Szkole Powszechnej nr 19. Od 1936 r. pełnił już posługę wikariusza w parafii Radomsko, skąd po roku został przeniesiony na urząd administratora parafii Kleszczów. Tam 12 października 1939 r. został aresztowany przez Niemców, jednak z czasem odzyskał wolność. Po raz drugi aresztowano go 20 marca 1940 r. i uwięziono w Łodzi. Stamtąd 5 lipca 1940 r. trafił do obozu koncentracyjnego w Dachau (nr obozowy: 22070). Krótko przebywał też w obozie koncentracyjnym w Mauthausen-Gusen, skąd 8 grudnia 1940 r. powrócił do obozu koncentracyjnego w Dachau. Po zakończeniu drugiej wojny światowej pozostał poza granicami diecezji częstochowskiej, prowadząc duszpasterstwo wśród ośrodków polonijnych zlokalizowanych generalnie wokół Jeziora Bodeńskiego (Niemcy, Austria i Szwajcaria). W 1949 r. wyjechał do Chile. Od tego momentu zaczął używać podwójnego nazwiska: Jung-Nowicki. Mieszkał najpierw w mieście Tomé nad Oceanem Spokojnym, a następnie w Concepcjon, prowadząc szeroką działalność duszpasterską i społeczną wśród Polonii. Znał biegle kilka języków obcych (francuski, hiszpański, niemiecki i rosyjski). Zmarł 27 listopada 1965 r. na atak serca w Viña del Mar. Pochowano go na cmentarzu w Concepcjon. Zob. AACz, sygn. AP 73; *Śp. Marian Jung-Nowicki*, „Duszpasterz Polski Zagranicą” 16 (1965) 4, 423; J. ZWIĄZEK, *Martyrologium kapłanów diecezji częstochowskiej w czasie II wojny światowej*, CzST 4 (1976), 292; J. SZYMAŃSKI, *Duszpasterze Polonii i Polaków za granicą. Słownik biograficzny*, t. 1, Lublin 2010, 67-68.

2

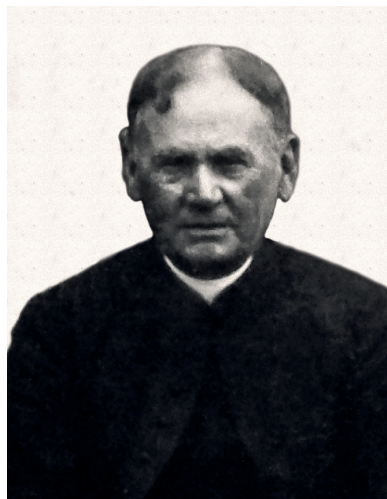
Leśniów, 25 VIII [19]29

Kochanemu Ludwikowi najserdeczniejsze życzenia wszelakich i przeobfitych łask Bożych w dniu Jego Patrona²⁷ składa

Ks. Stan[isław] Witek²⁸

Karta pocztowa z adresem: Przewielebny Ksiądz Ludwik Gietyngier, Prefekt w Będzinie.

Stempel pocztowy: nieczytelny.

Ks. Stanisław Witek (1866-1939)
ŹRÓDŁO: AACz.

²⁷ Imieniny ks. Ludwik Gietyngier obchodził 25 sierpnia we wspomnienie liturgiczne św. Ludwika IX (króla). Zob. *Sierpień*, w: *Kalendarz Jasnogórski na rok Pański 1929*, red. [W. Mondry], Częstochowa [1928], 35-36.

²⁸ Ks. Stanisław Witek – ur. 12 grudnia 1866 r. w Bobrownikach koło Będzina. Był synem Pawła i Kunegundy (z d. Karch). Kształcił się najpierw w szkole elementarnej w Bobrownikach. W latach 1883-1885 uczył się w II-klasowej szkole w Radomsku, po czym kontynuował naukę w IV-klasowej szkole w Kielcach, którą ukończył w 1887 r. Po rocznej przerwie wstąpił do Seminarium Duchownego w Kielcach. Formację do kapłaństwa odbył w trudnych warunkach wzmożonej rusyfikacji. Choć święcenia kapłańskie otrzymał 28 października 1894 r. w Kielcach, to dopiero w 1895 r. objął stanowisko wikariusza w parafii Imielno. Po dwóch latach został mianowany wikariuszem w parafii Stopnica, skąd w 1901 r. otrzymał przeniesienie na wikariat do parafii Janina. Posługę duszpasterską pełnił tam jedynie przez 4 miesiące, gdyż objawiły się u niego problemy zdrowotne. Ze względu na chorobę postanowiono powierzyć mu wikariat przy kościele filialnym w Leśniowie, znajdującym się w obrębie parafii Żarki. W tej sytuacji od maja 1901 r. zamieszkał w Leśniowie. Nie był on jednak wikariuszem żareckim. Do jego obowiązków należało jedynie dbanie o dawny popauliński kościół, gdzie przybywały liczne pielgrzymki, odprawianie w nim nabożeństw i służenie wiernym w konfesjonale. Od 1916 r. wpierał także miejscowego proboszcza w katechizacji, nauczając religii w szkołach w Jaworzniku i Nowej Wsi. Z posługi duszpasterskiej wywiązywał się gorliwie, o czym świadczy fakt, że bp A. Łosiński mianował go na pewien okres tymczasowym zarządcą miejscowej parafii. W opinii ks. dr. Stanisława Ufniańskiego, proboszcza żareckiego w latach 1934-1939, był to „godny i pobożny kapłan i nader sumienny spowiednik”. Na przestrzeni 35 lat zdołał poczynić liczne prace remontowe przy kościele (m.in. położenie tynków zewnętrznych, pokrycie dachu gontem, wymalowanie ścian wewnątrz, założenie instalacji elektrycznej i odnowienie trzech ołtarzy). W tym okresie został inkardynowany do powstałej w 1925 r. diecezji częstochowskiej. Znał też od młodych lat ks. Ludwika Gietyngiera, który, nawiasem mówiąc, w 1928 r. w kościele leśniowskim odprawił swoją mszę prymicyjną.

3

Grenoble, 24 VIII 1934

Kochanemu Solenizantowi²⁹ moc najserdeczniejszych życzeń wszystkiego najlepszego z dalekiej Francji, przesyła proszący o westchnienie i modlitwę. Witold³⁰

[P.S.] Dla k[ochanej] Mamusi³¹ ucałowanie rączek. Grenoble (Isere), 4 rue de Lycee, Fr[an]cher M-e Chaussard³².

Karta pocztowa z adresem: Pologne, Wielebny Ks. L. Gietyngier, Częstochowa, Aleja III, Klasztor SS. Zmartwychwstanek, Pologne – Polska. Stempel pocztowy: Grenoble – Gare, 24 VIII [19]34.

Ks. Stanisław Ufniarski (1899-1955)
ŹRÓDŁO: AACz.

4

[Żarki], 25 VIII 1937

Czcigodnemu Solenizantowi³³ ad multos annos³⁴.

Żarecensis³⁵

Z chwilą, kiedy w 1936 r. bp Teodor Kubina przekazał na rzecz paulinów ich dawny kościół i klasztor w Leśniowie, postanowił przejść na emeryturę. Mieszkał nadal w Leśniowie, gdzie 1 grudnia 1939 r. zmarł, mając niespełna 73 lata. Pochowano go na cmentarzu parafialnym w Żarkach. Zob. AACz, sygn. AP 234; S. UFNIARSKI, *Duchowieństwo żarecki*, t. 2, Częstochowa 1945, 189 [maszynopis]; AWSDACz, sygn. brak, Kronika seminaryjna, t. 1, 20-21; W.P. WŁAŻŁAK, *Ks. Stanisław Witek (12 XII 1866 – 1 XII 1939)*, WACz 80 (2006) 10-11, 95-96.

²⁹ Zob. przypis 27.

³⁰ Witold – dotychczas nie udało się ustalić bliższych danych o tej osobie.

³¹ Józefa Gietyngier z Żarek – matka ks. Ludwika.

³² Adres pobytu Witolda do korespondencji.

³³ Zob. przypis 27.

³⁴ Życzenie długiego życia (łac. dosł. wielu lat).

³⁵ Żarecensis (łac.) – dosł. Żarecki (mieszkaniec Żarek). Pseudonimu tego używał

Karta pocztowa z adresem: Jaśnie Wielmożny Imię Ks. Ludwik Gietyngier, Częstochowa, Al. N[ajświętszej] M[aryi] Panny 75/3.
Stempel pocztowy: Żarki, 31 VIII 1937.

---

proboszcz zarecki ks. dr Stanisław Ufniarski – ur. 15 lipca 1899 r. w Dąbrowie Górniczej. Był synem Jana i Zofii (z d. Skarbek-Bialobrzeszkiej), należących do stanu szlacheckiego. Ojciec jego zajmował stanowisko urzędnicze w Magistracie w Sosnowcu. Początkową edukację otrzymał w domu rodzinnym, po czym kształcił się w Szkole Realnej w Kaliszu i Gimnazjum Realnym w Sosnowcu (Sielec). Od 1916 r. studiował w Seminarium Duchownego w Kielcach, które ukończył 16 grudnia 1921 r. przyjęciem święceń kapłańskich z rąk bp. Augustyna Łosińskiego. Skierowano go następnie na studia specjalistyczne do Uniwersytetu Lubelskiego, gdzie uzyskał stopień naukowy licencjata teologii (13 czerwca 1924 r.). Podczas pobytu w Lublinie nauczał także religii w miejscowej Szkole Rzemieślniczej im. S. Syroczyńskiego. Po powrocie do diecezji kieleckiej został mianowany prefektem w szkołach Dąbrowy Górniczej (Seminarium Nauczycielskim Męskim im. R. Traugutta i Szkole Powszechnej nr 2). W 1925 r., na mocy inkardynacji, został przeniesiony do nowopowstałej diecezji częstochowskiej. Bp Teodor Kubina najpierw pozostawił go na dotychczasowych stanowiskach, lecz już w 1927 r. otrzymał nominację na prefekta szkół średnich w Sosnowcu, a po roku wyjechał do Rzymu, by kontynuować studia specjalistyczne. Wróciwszy do kraju, obronił w Uniwersytecie Lubelskim rozprawę doktorską z zakresu teologii (15 lipca 1929 r.) i ponownie objął etat prefekta w szkołach średnich Sosnowca. W latach 1932-1934 sprawował urząd dyrektora Gimnazjum Biskupiego im. T. Kościuszki w Wieluniu. Następnie związał się z duszpasterstwem parafialnym, będąc kolejno proboszczem w parafii Żarki (1934-1939), w parafii św. Rocha w Częstochowie (1939-1945) i w parafii Matki Bożej Anielskiej w Dąbrowie Górniczej (1945-1955). Przez ostatnie 5 lat pełnił także urząd dziekana dąbrowskiego. Oprócz tego był egzaminatorem prosynodalnym, kanonikiem honorowym kapituły katedralnej oraz wykładowcą teologii dogmatycznej i moralnej w Instytucie Katolickim w Częstochowie. Zmarł 23 lutego 1955 r. w Dąbrowie Górniczej, mając zaledwie 55 lat. Pochowano go na miejscowym cmentarzu parafialnym. Pozostawił po sobie znaczny dorobek piśmienniczy. Władał przy tym kilkoma językami obcymi (angielskim, francuskim, łaciną, niemieckim, rosyjskim i włoskim). Odbył też wiele podróży zagranicznych, zwiedzając m.in.: Austrię, Francję, Hiszpanię, Szwajcarię i Włochy. Zob. AACz, sygn. AP 216; AP 316; KB 33, 35; AUKUL, sygn. T 797; J. ZWIĄZEK, *Ufniarski Stanisław Aleksander (1899-1955)*, SPTK 7, 338-339; J. KAPUŚCIŃSKI, *Wspomnienia ks. Macieja Namysł (1892-1979) z pobytu w obozach koncentracyjnych w Konstancy i Dachau spisane przez ks. Stanisława Ufniarskiego*, w: *Wspomnienia wojenne 1939-1945 księży diecezji częstochowskiej*, oprac. J. Kapuściński – J. Związek, Częstochowa 2012, 197-200.

Cecylia Stępniewska (1908-1987)
ŹRÓDŁO: AACZ.

5

Sosnowitz³⁶, 27 X 1941

Kochany Bracie³⁷. Zdziwił nas mocno podany przez Mamę³⁸ nowy do Ciebie adres³⁹. Czy jesteś zdrowy i czy władze miejscowe⁴⁰ tamtejsze zezwolą na przesłanie małej paczki żywnościowej lub coś z drobiazgów, czego zapomniałeś zabrać. My wszyscy jesteśmy zdrowi i prace mamy jak dawniej. W domu u rodziców również są zdrowi i prace już w polu kończą, lecz jak na starość, to dużo mama ma roboty i latania, chcąc aby przecież coś wyrosło, a wiesz przecież, że ojciec jest stary i sam sobie rady dać nie może, a my również pomoc im nie

³⁶ Sosnowiec (pol.) – miasto położone od 18 stycznia 1941 r. w rejencji katowickiej okręgu Górny Śląsk. Pod względem administracji kościelnej wchodziło ono w skład diecezji częstochowskiej. Zob. Cz. TOMCZYK, *Diecezja częstochowska w latach okupacji hitlerowskiej 1939-1945*, w: *Studia z historii Kościoła w Polsce*, red. H.E. Wyczawski, t. 4, Warszawa 1978, 268-270.

³⁷ Ks. Ludwik Gietyngier był bratem zamężnej Cecylii Stępniewskiej z Sosnowca, która prawdopodobnie dyktowała treść niniejszego odpisu listu.

³⁸ Chodzi o Józefę Gietyngier z Żarek, matkę Ludwika i Cecylii.

³⁹ Aresztowanie ks. Ludwika Gietyngiera przez żandarmerię niemiecką odbyło się wczesnym rankiem 6 października 1941 r. w Raczynie. Następnie przetransportowano go do Wielunia, gdzie przebywał kilka godzin na posterunku gestapo. Stamtąd, jeszcze tego samego dnia, przewieziono go samochodem wraz z innymi zatrzymanymi kapłanami do obozu przesiedleńczego w Konstancynie Łódzkim. Więziono go tam do 28 października 1941 r., po czym osadzono w wagonie kolejowym i wywieziono do obozu koncentracyjnego w Dachau, gdzie dotarł 30 października 1941 r. Według tej sekwencji wydarzeń, nowym adresem, o którym wspomina jego siostra Cecylia, musiał być obóz przesiedleńczy w Konstancynie Łódzkim, zlokalizowany w przedwojennej fabryce włókienniczej przy dawnej ul. Łódzkiej 27. Przetrzymany tam więźniom pozwolono napisać po niemiecku listy (tzw. odkrytki) do swoich rodzin, informujące o ich nowym miejscu pobytu. Taki list do rodziców musiał napisać również ks. Ludwik, skoro przed 27 października 1941 r. jego matka знаła adres miejsca, gdzie go więziono i poinformowała o tym swoją córkę Cecylię. Zob. J. ZWIĄZEK, *Błogosławiony w Będzina*, 24; J. KAPUŚCIŃSKI, *Wspomnienia ks. Macieja Namysł (1892-1979)*, 208-209; P. ZWOLIŃSKI, *Martyrologium duchowieństwa katolickiego diecezji łódzkiej w czasie II wojny światowej*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 19 (2010), 260.

⁴⁰ Władze obozu przesiedleńczego w Konstancynie Łódzkim.

możemy, ponieważ jesteście za granicą⁴¹ i jeździć nam do nich nie wolno. O ile możesz, napisz do nas a natychmiast odpowiemy. Serdecznie Cię pozdrawiamy jak również cała rodzina i całujemy Cię mocno.

Mietkowie z Joleczką⁴²

Koperty brak. Kartka o wymiarach 22,5 x 16 cm, tekst napisany ręcznie w formie odpisu.

⁴¹ Podział administracyjny okupowanych ziem polskich nastąpił 26 października 1939 r., na podstawie wcześniej wydanego rozporządzenia Hitlera. Utworzono wówczas m.in. Generalne Gubernatorstwo, w granicach którego znalazły się Żarki, jak i wcieloną do Rzeszy Prowincję Śląską, gdzie znalazło się miasto Sosnowiec. 18 stycznia 1941 r. Prowincja Śląska została podzielona na Dolny i Górny Śląsk. W tej sytuacji Sosnowiec włączono do okręgu Górnego Śląska. Zob. J. ZWIĄZEK, *Diecezja częstochowska*, w: *Życie religijne w Polsce pod okupacją hitlerowską 1939-1945*, red. Z. Zieliński, Warszawa 1982, 192-193.

⁴² Chodzi o rodzinę Cecylii i Mieczysława Stępniewskich. Cecylia urodziła się 21 listopada 1908 r. w Żarkach z rodziców: Władysława i Józefy (z d. Maślankiewicz) Gietyngierów. Przez 27 lat była związana z rodziną miejscowością, gdzie dorastała wraz z siostrą Pelagią (ur. 1900 r.) i bratem Ludwikiem (ur. 1904 r.) oraz ukończyła szkołę powszechną. Brała też czynny udział w życiu miejscowej parafii, przynależąc do Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej i śpiewając w chórze. Wiele czasu poświęcała na pomaganie rodzicom w prowadzeniu gospodarstwa rolnego. Miała talent do haftowania, toteż w wolnych chwilach oddawała się temu zajęciu. 6 lipca 1935 r. poślubiła w kościele żareckim Mieczysława Stępniewskiego, 32-letniego kawalera, pracującego na stanowisku urzędniczym w Sosnowcu. Pochodził on rodem z Rokitna i był synem Antoniego i Marianny (z domu Paca). Ślub ten 2 dni później został dopełniony na Jasnej Górze, zachowując wszystkie przewidziane w tej sytuacji wymogi kościelne, a całej ceremonii przewodniczył wtedy ks. Ludwik Gietyngier. Po ślubie nowożeńcy zamieszkali w Sosnowcu. Mieczysław w mieście tym pełnił urząd referenta w Ubezpieczalni Społecznej, natomiast Cecylia zajmowała się domem. W 1936 r. przyszła na świat ich jedyna córka Jolanta. Podczas drugiej wojny światowej wciąż mieszkali w Sosnowcu. Opuścili to miasto dopiero po 1945 r., kiedy musieli roztoczyć opiekę nad będącą w podeszłym wieku matką Cecylii – Józefą, która po śmierci męża samotnie mieszkała w Żarkach. Wobec tego przeprowadzili się do Myszkowa, skąd dojeżdżali do pobliskich Żarek. Przełom lat 50. i 60. XX w. okazał się dla nich niezwykle tragiczny, bowiem najpierw w 1959 r. zmarł niespodziewanie Mieczysław (miał 56 lat), a w 1962 r. zmarła matka Cecylii – Józefa (miała 82 lata). Cecylii pozostała jedynie córka Jolanta, która w tym czasie mieszkała z mężem w Łazach. W tej sytuacji przeprowadziła się do córki i w Łazach spędziła resztę swojego życia. Zmarła 7 listopada 1987 r. w Zawierciu. Pochowano ją na cmentarzu parafialnym w Łazach, gdzie spoczęła obok swojego męża. Zob. AACz, sygn. KM 2107, 553; ARCHIWUM PARAFIALNE W ŻARKACH (dalej: APŻARKI), sygn. brak, Księga małżeństw z lat 1933-1940, 74; ARCHIWUM PARAFII ŚW. MICHAŁA ARCHANIOLA W ŁAZACH, sygn. brak, Księga zmarłych z lat 1981-1990, 265; J. KAPUŚCIŃSKI, *Korespondencja ks. Ludwika Gietyngiera*, 108.

Władysław Gietyngier (1870-1943)
ŹRÓDŁO: AACz.

6

Żarki, 27 XI [19]41

Liber Sohn. Der Brief von Dir ist uns eingegangen⁴³. Wir danken Dir dafür herzlichst. Wir sind glücklich, dass Du gesund bist und dass wir den Schrifverkehr miteinander führen können. Schwester Pela⁴⁴ hat uns geschrieben, Dir zum Wei[h]nachten eingeladen zu haben⁴⁵. Ich werde mich bemühen die Ordnung sind alle aufgaben in Raczyn⁴⁶ beim Verkauf Deiner Kleinigkeiten auszuführen. Ich habe davon zu die Hedwig⁴⁷ geschrieben, dass sie mir dabei

⁴³ Prawdopodobnie nie chodzi tutaj o list (tzw. odkrytkę) wysłany przez ks. Ludwika z obozu przesiedleńczego w Konstancynie Łódzkim, lecz o list wysłany z obozu koncentracyjnego w Dachau. Zob. przypis 38.

⁴⁴ Pelagia (ur. 1900 r.) – najstarsza siostra ks. Ludwika. W 1922 r. wyszła za mąż za Bolesława Sikorskiego, z którym miała trzech synów: Zbigniewa, Mariana i Kazimierza. W czasie drugiej wojny światowej mieszkała z rodziną w Łomży. Zob. J. KAPUŚCIŃSKI, *Korespondencja ks. Ludwika Gietyngiera*, 122.

⁴⁵ W liście napisanym do rodziców z 9 września 1941 r. ks. Ludwik wspomina, że będzie wysyłał do siostry Pelagii pocztówkę z Matką Boską Częstochowską. Prawdopodobnie jeszcze we wrześniu także rodzice napisali do córki Pelagii list, na który doczekali się odpowiedzi ze wspomnianą sugestią zaproszenia ks. Ludwika na święta Bożego Narodzenia do domu rodzinnego. W tym czasie jednak był on już więźniem niemieckim, o czym jego siostra nie wiedziała. Zob. J. KAPUŚCIŃSKI, *Korespondencja ks. Ludwika Gietyngiera*, 122-123.

⁴⁶ Raczyn – miejscowość i parafia w powiecie wieluńskim, gdzie od 1939 r. na probostwie przebywał ks. Ludwik Gietyngier. Tam też został aresztowany przez Niemców i nigdy już nie powrócił na ten urząd. Zgodnie z obowiązującym w czasie drugiej wojny światowej podziałem administracyjnych ziem okupowanych, parafia Raczyn znajdowała się w granicach wcielonego do III Rzeszy Niemieckiej tzw. Kraju Warty. Żarki natomiast wchodziły w skład Generalnego Gubernatorstwa. Istniejącą wówczas granicę między Generalnym Gubernatorstwem a Krajem Warty pilnie strzeżono i nie można jej było swobodnie przekraczać, stąd matka ks. Ludwika zwróciła się o pomoc do niejkiej Jadwigi, by odpowiednio zadbała o rzeczy pozostawione przez jej syna na plebani w Raczynie. Zob. J. ZWIĄZEK, *Diecezja częstochowska w okresie okupacji hitlerowskiej (1939-1945)*, w: *Błogosławione choć trudne czasy. Siedemdziesięciolecie Kościoła częstochowskiego*, red. J. Kowalski, Częstochowa 2000, 78-81.

⁴⁷ Jadwiga – dotychczas nie udało się ustalić bliższych danych o tej osobie. Niemniej z treści zachowanej korespondencji przychodzącej i wychodzącej ks. Ludwika wynika, że musiała to być osoba zajmująca się sprawami gospodarskimi na plebanii w Raczynie.

Józefa Gietyngier (1880-1962)
ŹRÓDŁO: AACz.

behilflid sein soll. Ich bitte Dir sei gutter Hoffnung – und der Gute Gott soll Dir den Segen geben. Wir u[nd] die Kameraden gedenken an Dich in unseren geboten. Die Gelder (30 RM⁴⁸) werde ich Dir im nächsten Monat schicken. Ich sende Dir herzlichste Grüße u[nd] Küsse mit ganzer Familie. Deine treue Mütter.

J.W. Getyngier⁴⁹

⁴⁸ Reichsmark (pol. marka niemiecka) – waluta obowiązująca w Kraju Warty, gdzie znajdował się obóz przesiedleńczy w Konstantynowie Łódzkim. Zob. M. WARDZYŃSKA, *Wysiedlenia ludności polskiej z okupowanych ziem polskich włączonych do III Rzeszy w latach 1939-1945*, Warszawa 2017, 190.

⁴⁹ Józefa i Władysław Gietyngierowie – rodzice ks. Ludwika. Starszym o niemal 10 lat od Józefy był Władysław, urodzony 4 czerwca 1870 r. w Siewierzu. Jego rodzice Stanisław i Franciszka (z domu Serwińska), prowadzili w Siewierzu szynk, prócz tego ojciec zajmował się stolarstwem. Pochodził z rodziny wielodzietnej (miał cztery siostry i dwóch braci), mimo to ukończył w mieście szkołę elementarną i zdobył zawód ślusarza. Z Żarkami łączyły go więzy rodzinne, ponieważ stamtąd wywodził się jego ojciec i tam mieszkała jego ciotka Marianna Kwiatkowska. Dziadkowie jego od strony ojca zmarli, zanim się urodził, ale to właśnie w kościele żareckim poślubił 18 lipca 1898 r. Józefę Maślankiewicz, córkę Pawła i Anieli (z domu Korusiewicz), która urodziła się w Żarkach 10 marca 1880 r. Oboje następnie zamieszkali w Żarkach przy ul. Leśniowskiej i zajęli się prowadzeniem niewielkiego gospodarstwa rolnego, odziedziczonego po rodzicach Józefy. Oprócz uprawy roli, z której trudno było w tym czasie utrzymać rodzinę, Władysław pracował dodatkowo w zakładach metalurgicznych W. Fitznera i K. Gampera w Sosnowcu, dokąd musiał co tydzień dojeżdżać, a w domu był tylko przez sobotę i niedzielę. Z małżeństwa tego przyszło na świat sześcioro dzieci: Pelagia (ur. 1900 r.), Stefan (1902-1903), Ludwik (ur. 1904 r.), Franciszek (1906-1907), Cecylia (ur. 1908 r.) i Aniela (1910-1911). Z tego potomstwa przeżyli tylko Pelagia, Ludwik i Cecylia, reszta zmarła w wieku niemowlęcym. Gietyngierowie byli silnie przywiązani do wiary katolickiej, toteż swoje dzieci wychowali w atmosferze głębokiej pobożności i szacunku do ludzi. Dość wspomnieć, że w ich domu przez 20 lat żyła obłożnie chora matka Józefy, którą wszyscy opiekowali się z wielkim zaangażowaniem. Władysław natomiast żywo uczestniczył w życiu parafialnym, będąc m.in. prezesem oddziału Katolickiego Stowarzyszenia Mężów i członkiem Komitetu Remontu Kościoła. Józefa zaś corocznie odbywała pielgrzymkę na Jasną Górę, a w 1938 r. wzięła udział w uroczystej kanonizacji bł. ks. Andrzeja Boboli w Rzymie. Córki ich

[P.S.] 30 RM sind an Dich bereits übersandt⁵⁰.

Koperty brak. Kartka o wymiarach 24 x 21 cm, tekst napisany ręcznie w języku niemieckim.

The Letters and Postcards to Fr. Ludwik
Gietyngier from 1928-1941.
The Contribution to Biography of Blessed Ludwik
Roch Gietyngier
Summary

In vol. 11 „Veritati et Caritati”, published in 2018, 2 letters and 22 postcards written in 1928-1941 by Fr. Ludwik Gietyngier were published. The content of this correspondence showed an interesting scale of Gietyngier’s activities and interests, unnoticed in the past historic literature. Following this clue, it was decided to introduce the second part of Fr. Ludwik’s correspondence, so called incoming. In comparison to outgoing correspondence (24 editions) is volumetrically much poorer, because it contains only 2 letters and 4 postcards from 1928-1941, including one letter in the form of reply. Nevertheless, the content of this collection lets

---

z kolei należały do parafialnych stowarzyszeń młodzieżowych, a jedyny syn wstąpił do seminarium duchownego i przyjął święcenia kapłańskie. Wielkim ciosem dla całej rodziny była śmierć Ludwika w obozie koncentracyjnym w Dachau, którą Władysław dotkliwie przeżył, tym bardziej, że wówczas chorował. Na skutek tych doświadczeń zmarł 23 grudnia 1943 r. w Żarkach, w dwa lata po śmierci syna. Józefa doczekała się zakończenia drugiej wojny światowej. Mieszkała do końca sama w domu rodzinnym, będąc w ostatnich latach pod opieką córki Cecylii, mieszkającej w niedaleko oddalonym Myszkowie. Zmarła dopiero 7 grudnia 1962 r. w Żarkach, mając 82 lata. Oboje zostali pochowani w grobowcu rodzinnym na miejscowym cmentarzu parafialnym. Zob. J. ZWIĄZEK, *Błogosławiony z Będzina*, 15; J. KAPUŚCIŃSKI, *Korespondencja ks. Ludwika Gietyngiera*, 106-107.

⁵⁰ [Tłum. J.K.] Kochany Synu. List od Ciebie dotarł do nas. Serdecznie dziękujemy za niego. Jesteśmy szczęśliwi, że jesteś zdrowy i możemy prowadzić wzajemnie korespondencję. Siostra Pela napisała do nas, aby zaprosić Cię na święta Bożego Narodzenia. Postaram się, by dopilnować wszystkich spraw w Raczynie podczas sprzedaży twoich drobiazków. Napisałam o tym do Jadwigi, że powinna mi w tym pomóc. Proszę Cię, bądź dobrej nadziei – a dobry Bóg obdarzy Cię błogosławieństwem. Wraz z przyjaciółmi pamiętamy o Tobie w naszych modlitwach. Pieniądze (30 marek) pošlę Ci w następnym miesiącu. Przesyłam Ci z całą rodziną serdeczne pozdrowienia i ucałowania. Twoja wierna Matka. [P.S.] 30 marek już zostało wysłanych do Ciebie.

discover unknown facts from the addressee's life, primarily concerning the circle of people who he had special relations with (parents, sister Cecylia's family, Marian Jung, Fr. Stanisław Witek, Fr. Stanisław Ufniarski and nondescript Witold). Moreover, thanks to 2 letters, coming from the period of his staying in German camps, it is easier to recreate more precisely the way of his martyrdom. Having regard to these facts, his collection was prepared for edition according the editorial rules used in early outgoing correspondence. So particular letters and postcards have individual numbers, and all this collection is given a crucial historic introduction (the addressee's resume and correspondence description), adding on the margins QR codes, thanks to which it is possible to see preserved original letters and postcards.

Słowa kluczowe: II Rzeczypospolita, II wojna światowa, bł. Ludwik Roch Gietyngier, diecezja częstochowska, diecezja kielecka, listy, pocztówki, prefekt, proboszcz, więzień obozowy, wikariusz, Żarki.

Keywords: Second Polish Republic, World War II, blessed Ludwik Roch Gietyngier, Czestochowa diocese, Kielce diocese, letters, postcards, prefect, parish priest, camp prisoner, vicar, Żarki.

Bibliografia

I. Źródła

1. Archiwalne

ARCHIWUM ARCHIDIECEZJI CZĘSTOCHOWSKIEJ IM. KS. WALENTEGO PATYKIEWICZA
W CZĘSTOCHOWIE

sygn. AP 73; AP 216; AP 234; AP 258; AP 316; AP 336; KB 33; KM 2107.

sygn. brak, Ufniarski S., *Duchowieństwo żarecki*, t. 2, Częstochowa 1945 [maszynopis].

ARCHIWUM PARAFIALNE W ŻARKACH

sygn. brak, Księga małżeństw z lat 1933-1940.

ARCHIWUM PARAFII ŚW. MICHAŁA ARCHANIOLA W ŁAZACH

sygn. brak, Księga zmarłych z lat 1981-1990.

ARCHIWUM UNIWERSYTECKIE KATOLICKIEGO UNIWERSYTETU LUBELSKIEGO JANA PAWŁA II

sygn. T 797.

ARCHIWUM WYŻSZEGO SEMINARIUM DUCHOWNEGO ARCHIDIECEZJI CZĘSTOCHOWSKIEJ
W CZĘSTOCHOWIE

sygn. brak, Kronika seminaryjna, t. 1.

2. Drukowane

Elenchus venerabilis cleri saecularis ac regularis dioecesis kielcensis pro Anno Domini 1927, Kielce 1927.

Katalog kościołów i duchowieństwa diecezji częstochowskiej na rok 1939, [red. S. Zimorowicz], Częstochowa 1939.

Schematismus universi venerabilis cleri saecularis et regularis dioecesis częstochoviensis pro Anno Domini 1930, [red. A. Jatowtt], Częstochowa 1930.

Schematismus universi venerabilis cleri saecularis et regularis dioecesis częstochoviensis pro Anno Domini 1931, [red. A. Jatowtt], Częstochowa 1931.

Schematismus universi venerabilis cleri saecularis et regularis dioecesis częstochoviensis pro Anno Domini 1932, [red. A. Jatowtt], Częstochowa 1932.

Schematismus universi venerabilis cleri saecularis et regularis dioecesis częstochoviensis pro Anno Domini 1933, [red. A. Jatowtt], Częstochowa 1933.

Schematismus universi venerabilis cleri saecularis et regularis dioecesis częstochoviensis pro Anno Domini 1934, [red. A. Jatowtt], Częstochowa 1934.

Schematismus universi venerabilis cleri saecularis et regularis dioecesis częstochoviensis pro Anno Domini 1935, [red. A. Jatowtt], Częstochowa 1935.

Schematismus universi venerabilis cleri saecularis et regularis dioecesis częstochoviensis pro Anno Domini 1936, [red. A. Jatowtt], Częstochowa 1936.

Schematismus universi venerabilis cleri saecularis et regularis dioecesis częstochoviensis pro Anno Domini 1937, [red. A. Jatowtt], Częstochowa 1937.

II. Opracowania

Ceglarek R. – Kapuściński J., *Zarząd Diecezjalnego Kolegium Księżych Prefektów w Częstochowie (1929-1949)*, Częstochowa 2015.

Kalendarz Jasnogórski na rok Pański 1929, red. [W. Mondry], Częstochowa [1928].

Kapturek G., *Patron Miesiąca*, „Gazetka Parafialna Kościoła Ducha Świętego w Chorzowie” 21 (2018) 11, 7-9.

Kapuściński J., *Korespondencja ks. Ludwika Gietyngiera z lat 1928-1941. Przyczynek do biografii bł. ks. Ludwika Rocha Gietyngiera*, VeC 11 (2018), 103-129.

Kapuściński J., *Męczeństwo kapłanów podczas II wojny światowej*, „Niedziela Częstochowska” 55 (2012) 18, 4-5.

Kapuściński J., *Protoplaści rodu Gietyngierów z Żarek. Przyczynek do biografii bł. ks. Ludwika Rocha Gietyngiera*, VeC 10 (2018), 201-232.

- Kapuściński J., *Wspomnienia ks. Macieja Namysł (1892-1979) z pobytu w obozach koncentracyjnych w Konstancynie i Dachau spisane przez ks. Stanisława Ufnarskiego*, w: *Wspomnienia wojenne 1939-1945 księży diecezji częstochowskiej*, oprac. J. Kapuściński – J. Związek, Częstochowa 2012, 193-221.
- Kapuściński J., *Wykształcenie specjalistyczne duchowieństwa diecezji częstochowskiej w latach 1925-1939*, „Przegląd Polsko-Polonijny” 5-6 (2013), 95-111.
- Niemiec H., *Siewierskie korzenie błogosławionego Ludwika Rocha Gietyngiera*, „Nasza Parafia. Katolicki Dwumiesięcznik Siewierski” 50 (2001), 22-24.
- Nowy zakon*, „Kurjer” [Lublin] 5 (1910) 93, 4.
- Propaganda mariawitek*, „Słowo” 29 (1910) 163, 1.
- Propaganda maryawitek*, „Polak-Katolik” 5 (1910) 82, 2.
- Sprostowanie*, „Polak-Katolik” 5 (1910) 87, 2.
- Szymański J., *Duszpasterze Polonii i Polaków za granicą. Słownik biograficzny*, t. 1, Lublin 2010.
- Śp. Marian Jung-Nowicki, „Duszpasterz Polski Zagranicą” 16 (1965) 4, 423.
- Święcenia kapłańskie na Jasnej Górze, „Niedziela” 2 (1927) 27, 281.
- Tomczyk Cz., *Diecezja częstochowska w latach okupacji hitlerowskiej 1939-1945*, w: *Studia z historii Kościoła w Polsce*, red. H.E. Wyczawski, t. 4, Warszawa 1978, 207-515.
- Wardzyńska M., *Wysiedlenia ludności polskiej z okupowanych ziem polskich włączonych do III Rzeszy w latach 1939-1945*, Warszawa 2017.
- Warszawa (Wyjaśnienie)*, „Dziennik Powszechny” 28 (1910) 107, 2.
- Włazłak W.P., *Ks. Stanisław Witek (12 XII 1866 – 1 XII 1939)*, WACz 80 (2006) 10-11, s. 95-96.
- Związek J., *Błogosławiony Ksiądz Ludwik Roch Gietyngier. Męczennicy 1939-1945*, z. 5, Włocławek 2001.
- Związek J., *Błogosławiony Ludwik Roch Gietyngier, kapłan i męczennik (1904-1941)*, WACz 73 (1999) 5-6, 26-31.
- Związek J., *Błogosławiony z Będzina. Ks. Ludwik Roch Gietyngier*, Będzin 2014.
- Związek J., *Diecezja częstochowska w okresie okupacji hitlerowskiej (1939-1945)*, w: *Błogosławione choć trudne czasy. Siedemdziesięciopięciolate Kościoła częstochowskiego*, red. J. Kowalski, Częstochowa 2000, 75-97.
- Związek J., *Diecezja częstochowska*, w: *Życie religijne w Polsce pod okupacją hitlerowską 1939-1945*, red. Z. Zieliński, Warszawa 1982, 187-217.
- Związek J., *Gietyngier Ludwik Roch (1904-1941)*, w: *Wieluński słownik biograficzny*, t. 1-2, red. Z. Szczerbik – Z. Włodarczyk, Wieluń 2014, 177-179.
- Związek J., *Martyrologium kapłanów diecezji częstochowskiej w czasie II wojny światowej*, CzST 4 (1976), 185-300.

Związek J., *Pierwsi błogosławieni Kościoła Częstochowskiego*, w: *Błogosławione choć trudne czasy. Siedemdziesięciolecie Kościoła częstochowskiego*, red. J. Kowalski, Częstochowa 2000, 383-398.

Związek J., *Ufniański Stanisław Aleksander (1899-1955)*, SPTK 7, 338-339.

Zwoliński, *Martyrologium duchowieństwa katolickiego diecezji łódzkiej w czasie II wojny światowej*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 19 (2010), 253-266.